

Justyna Szczypek-Bogdanowicz, Katarzyna Rodziewicz

Uczeń z przymusowej migracji w polskim systemie oświaty ODN SŁUPSK WSPIERA NAUCZYCIELI

Wybuch wojny na Ukrainie zaskoczył wszystkich. Pojawił się w nieoczekiwanym i trudnym momencie. Na cztery dni przed powrotem uczniów pomorskich szkół do sal lekcyjnych, po blisko trzech miesiącach nauczania zdalnego, przyszło nam wszystkim zmierzyć się z lękiem i niepewnością wynikającą z wybuchu wojny toczącej się za naszą wschodnią granicą. Moment był wyjątkowo trudny, nasi uczniowie mocno już wyczerpani, wyizolowani i nadwyrężeni psychicznie pandemią, za chwilę spotkali się z napływem rówieśników uciekających z rodzinami przed rosyjską agresją.

Nauczyciele polskich szkół kolejny raz stanęli przed ogromnym wyzwaniem. Z jednej strony – długo wyczekiwany powrót do nauki stacjonarnej, zaś z drugiej – strach, panika, niewiadoma. Pożądane było nie tylko zaopiekować się uczniami po powrocie z nauki zdalnej, ale również wprowadzić gwałtownie przybywających uczniów z Ukrainy nie posługujących się językiem polskim. Należało zreintegrować i zaspokoić potrzeby obu grup uczniów.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, będąc w pełni świadomym trudów tego wyzwania, natychmiast zainicjował działania wspierające dyrektorów i nauczycieli pomorskich szkół i placówek.

Sieć współpracy i samokształcenia

Jedną z pierwszych aktywności było utworzenie sieci współpracy i samokształcenia pn. „Międzynarodowi nauczyciele dla szkoły jutra”. Inicjatywa ta była rezultatem współpracy ODN w Słupsku z Akademią Pomorską w Słupsku. Spotkania sieci stanowiły przestrzeń wymiany doświadczeń nauczycieli pochodzących głównie z Ukrainy pracujących w pomorskich placówkach oświatowych.

Ankieta i wnioski

Równocześnie, na zlecenie Dyrektora ODN, zespół do spraw badań i analiz w składzie Katarzyna Rodziewicz i dr Anna Kreft opracował narzędzie, badające potrzeby nauczycieli i dyrektorów w zakresie wsparcia uchodźców z Ukrainy w postaci ankiety online, która składała się ze względu na specyfikę problemu z pytań otwartych. Konsultanci Ośrodka brali czynny udział

w realizacji przedsięwzięcia poprzez rozpowszechnianie informacji o badaniu, które stanowiło priorytet w usprawnianiu pracy placówek oświatowych na terenie Pomorza.

Analiza wyników badania ankietowego wykazała, że największą popularnością wśród oczekiwanych form wsparcia w obszarze doskonalenia cieszyły się konsultacje ze specjalistami (67,9%), sieci współpracy i samokształcenia (32,7%) i szkolenia (30,8%). Respondenci byli najmniej zainteresowani organizacją warsztatów (12,6%) i kursów (6,9%).

W związku z przeprowadzoną ankietą zespół ds. badań i analiz ODN w Słupsku wypracował wnioski i rekomendacje, na podstawie których pracownicy Ośrodka projektowali i projektują swoje dalsze działania pomocowe dla nauczycieli pracujących z uczniami dotkniętymi przymusową migracją:

1. Przyjmowanie i wsparcie uchodźców z Ukrainy w pomorskich szkołach i placówkach oświatowych wymaga zwiększenia środków finansowych przekazywanych do placówek.
2. Rozporządzenie wymaga dopracowania i zmiany, szczególnie w obszarze oceniania i klasyfikowania ucznia. W obszarze języka polskiego ocena powinna mieć charakter opisowy.
3. Ocena ucznia z Ukrainy powinna mieć charakter motywujący. W tym celu w wytycznych i zapisach MEiN powinna znaleźć się adnotacja o zależności oceny od stanu psychofizycznego ucznia.
4. Kluczowymi oczekiwaniami związanymi z organizacją procesu kształcenia są: intensywny kurs języka polskiego dla uchodźców z Ukrainy, potrzeba funkcjonowania na terenie placówek asystenta kulturowego, a także tworzenie oddziałów przygotowawczych.
5. Do realizacji zajęć lekcyjnych niezbędne są: gotowe materiały dwujęzyczne, materiały w języku ukraińskim, poznanie różnic w programie nauczania, pozyskanie informacji o ocenach uczniów ukraińskich z ich systemu.
6. Fundamentalne potrzeby dotyczące wsparcia w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem z Ukrainy to: stworzenie narzędzi do zdobywania informacji o uczniu w formie wywiadów z rodzicami oraz o jego aktualnych warunkach bytowych; stworze-

nie i udostępnienie narzędzi do obserwacji ucznia na terenie placówki i funkcjonowania w grupie. Z powodu zróżnicowanej znajomości języka polskiego narzędzia powinny mieć charakter dwujęzyczny i w większości składać się z pytań zamkniętych.

7. Specjalistyczna terapia psychologiczno-pedagogiczna powinna być traktowana w sposób priorytetowy w stosunku do nabywania wiedzy i procesu edukacyjnego.

Dwujęzyczne karty pracy

Innym elementem wsparcia pracy nauczycieli było przygotowanie dwujęzycznych kart pracy przez pracowników dydaktycznych ODN. Były one realizacją potrzeb zgłaszanych w badaniu ankietowym. Aby móc sprawnie zrealizować te i inne zadania podjęto decyzję o **zatrudnieniu polskojęzycznego konsultanta ze znajomością języka ukraińskiego**. Zatrudniona na tym stanowisku Tatiana Słojka dbała o poprawność tłumaczeń, a także miała swój udział w korekcie przekładu podręcznika do matematyki wydawnictwa GWO i nadal czynnie wspiera szkoły pracujące z uczniami z Ukrainy.

Strona internetowa

Na stronie internetowej Ośrodka utworzono zakładkę, gdzie zamieszczano różnorodne materiały wspierające pracę nauczyciela. Wśród materiałów znalazły się m.in.: karty pracy w języku polskim i ukraińskim z różnych przedmiotów, mini słowniczek polsko-ukraiński pojęć z zakresu wychowania fizycznego, zestaw ćwiczeń interaktywnych do nauki języka polskiego/ukraińskiego z kartami pracy przygotowanymi na platformie Wordwall oraz Genial.ly. Ponadto, w zakładce zamieszczano bieżące informacje, dotyczące pracy z uczniem z Ukrainy, tj. formy wsparcia, materiały do pracy i pomoc.

Szkolenia

Konsultanci i metodycy Ośrodka odbywali również konsultacje dotyczące szeroko pojętej organizacji pracy szkoły przyjmującej uczniów z Ukrainy oraz realizowali szkolenia i kursy. Tematy, które cieszyły się największym zainteresowaniem:

- Reintegracja uczniów z Ukrainy ze społecznością szkolną,
- Kompetencje metodyczne nauczycieli niezbędne w pracy z uczniami ze środowisk uchodźczych,
- Uczeń uchodźca w szkole,
- Włączanie ucznia z Ukrainy do społeczności szkolnej z elementami języka ukraińskiego,

- Kurs języka polskiego jako języka obcego,
- Nauczanie języka polskiego jako obcego.

Pracownicy ODN dokładali starań, aby aktualizować tematykę szkoleń zgodnie z oczekiwaniami nauczycieli. W tym celu zostały także opracowane i rozesłane do pomorskich szkół dwa specjalne wydania **newslettera** ODN poświęcone aktualnościom i aktywnościom ODN związanym ze wspomaganiami pracy z uczniem z Ukrainy. Najnowsze proponowane formy wsparcia oferowane przez Ośrodek stanowią kursy i szkolenia w zakresie:

- Wsparcie uczniów z Ukrainy poprzez tutoring rówieśniczy,
- Wsparcie uczniów z Ukrainy w przygotowaniu do egzaminu ósmoklasisty.

Na zakończenie warto wspomnieć o zaangażowaniu charytatywnym pracowników ODN, takim jak wsparcie rzeczowe i finansowe 60 osobowej grupy uchodźców przebywających w oddziale Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w Szymbarku, czy współdziałanie z gminą Ustka w zakresie organizacji opieki nad dziećmi i młodzieżą przebywającą w 2 ośrodkach wczasowych w Ustce i Rowach.

W marcu 2021 r. MEiN uzupełniło listę kierunków realizacji polityki oświatowej o nowy punkt: „*Doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego.*”, a w lipcu 2022 r. ustanowiło ten sam punkt jednym z kierunków na nowy rok szkolny 2022/23. Oznacza to zintensyfikowane działania w sferze szkoleniowej w zakresie wsparcia pracy z uczniem z Ukrainy.

Pracownicy Ośrodka w sposób elastyczny dopasowują się do szybko zmieniających się potrzeb nauczycieli i dyrektorów placówek oświatowych poprzez udział w samodoskonaleniu i bieżące aktualizowanie oferty form szkoleniowych. Bazę informacji dotyczącą aktualnego zapotrzebowania czerpią z indywidualnych rozmów i konsultacji, wykazując duże zainteresowanie dobrostanem nauczycieli i są otwarci na nowe wyzwania.

Justyna Szczypek-Bogdanowicz

Konsultant ds. kompetencji kluczowych i projektów międzynarodowych w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

Katarzyna Rodziewicz

Psycholog oraz specjalista ds. badań i analiz w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.